

➤ DR. BODZÁSI BALÁZS

A zálogjogosultak helyzete a felszámolási eljárásban

I. A dologi biztosítékok és a fizetésképtelenségi eljárások kapcsolata

1. 1. A fizetésképtelenségi jog gazdasági funkciói

A hitelnyújtás egyik mozgatórugója, hogy a hitelező esedékes követelését végső soron állami kényszerselekmények útján, az adós vagyonára vezetett bírósági végrehajtás vagy felszámolási eljárás keretében elégítheti ki. Az ennek során érvényesülő alapelv, hogy a jog – néhány kivételes korlátozástól eltekintve – a hitelező számára az adós összes vagyoni értékéhez hozzáférést biztosít.¹ Működőképes és fejlődő hitelpiacokról csak akkor lehet szó, ha az adós tulajdonára nézve feláll a lehetősége annak, hogy a tulajdonjog kényszerátruházás útján másra – például a hitelezőre – szállhat át.²

Előfordulhat, hogy a fennálló és jövőbeni hitelek fedezésére az adós teljes vagyona nem elegendő. Ilyen esetben eladósodásról, illetve fizetésképtelenségről beszélünk, amely vállalkozások esetében gyakran felszámolással, a vállalkozás megszüntetésével ér véget. Ehhez kapcsolódóan a fizetésképtelenségi jog alapvető feladata a nemzetgazdasági szintű károk korlátozása. A fizetésképtelenségi szabályok egyik legitimációs oka magából a versenyre épülő piacgazdaságból következik.³

A fizetésképtelenségi szabályok olyan eszközt adnak a hitelező kezében, amely révén szankcióval – végső soron a megszüntetés kilátásba helyezésével – fenyegetheti a nem teljesítő adóst. Ezen a szabályok alkalmazása révén az adós a fizetésképtelenségi eljárások során elveszíti döntési kompetenciáját és tőkéjét. Ebből ideális körülmények között az következik, hogy az adós arra törekszik, hogy a fizetésképtelenség beálltát megakadályozza.⁴

A fizetésképtelenségi eljárásokban olyan elosztási szabályokat kell rögzíteni, amelyek révén a hitelezői kockázat csökkenthető, illetve elkerülhető. Ebbe a körbe tartoznak azok a megtámadási jogok is, amelyek révén azokat az adós által még a fizetésképtelenség beállta előtt kötött ügyleteket lehet érvényteleníteni, amelyek célja a fizetésképtelenségi rendelkezésekben foglalt elosztási szabályok megkerülése.⁵

A fizetésképtelenségi jognak ez a funkciója már jóval a fizetésképtelenség beállta előtt érvényesül, befolyásolhatja ugyanis a hitelnyújtásról szóló döntést. Emellett az elosztási szabályok a tranzakciós költségeket is csökkentik.⁶

Fontos célja az elosztási szabályoknak azonban az is, hogy elkerülhetővé tegyék a hitelezők között a fizetésképtelenség beálltát követően kirobbanó vagyoneelosztási harcot. Ez ugyancsak a tranzakciós költségét csökkentését eredményezi.⁷

1 Ettől eltér a teljes vagyoni felelősség elve. Ez a zálogkötelezettre nem vonatkozik, csak a személyes adósra (és a kezesre). A zálogkötelezett csak a lekötött zálogtárggyal felel, erre nézve is csak tűrési kötelezettség terheli, fizetési kötelezettség azonban nem.

2 Schäfer, Hans-Bernd-Ott, Claus: Lehrbuch der ökonomischen Analyse des Zivilrechts. 4. Auflage, Springer Verlag, Berlin-Heidelberg, 2005, 589.

3 Duttile, Josef: Ökonomische Analyse dinglicher Sicherheiten. Marchal und Matzenbacher Wissenschaftsverlag, Krefeld, 1986, 62.

4 Duttile: i.m. 62.

5 Ilyen megtámadási jogot biztosít a felszámoló számára a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 40. §-a is. Ez hasonló tényállás, mint a Ptk. 203. §-ában foglalt fedezetelvonó szerződés.

6 Duttile: i.m. 63.

7 Duttile: i.m. 64.

1. 2. A fizetéseképtelenségi eljárásokban alkalmazandó elosztási szabályok összevetése

Az előzők alapján felmerül a kérdés, hogy milyen elvek alapján történjék az adós fizetéseképtelensége során az egymással ütköző hitelezői érdekek összeegyeztetése. Másként megfogalmazva: milyen elosztási szabályokat rögzítsen a fizetéseképtelenségi jog?

A hitelezői érdekek kiegyenlítésére elvileg több alapelv figyelembevételével kerülhet sor:

- a) a hitelezők egyenlő mértékű kiegyenlítésének az elve (par condicio creditorum): eszerint a hitelezők olyan arányban kapnának megtérítést, amilyen arányban a követelésük az adós teljes vagyonával áll;
- b) a hitelezők olyan sorrendben kapnának kielégítést, amilyen sorrendben a hitelt nyújtották;
- c) a hitelezők közötti sorrendiséget az határozná meg, hogy az adós vagyonára milyen időpontban indították meg a végrehajtási eljárásokat;
- d) a biztosítékkal rendelkező hitelezők privilegizált kielégítésének az elve: ennek alapján a biztosítékkal rendelkező hitelezők a többi hitelezőt megelőzően kapnának megtérítést, az egymás közötti sorrendiséget pedig a biztosítékok létesítésének az időpontja határozza meg;
- e) végül az is elképzelhető, hogy bizonyos követeléseket a törvény előnyben részesít.

A d) ponthoz kapcsolódik az a további kérdés, hogy a fizetéseképtelenségi eljárások során a hitelbiztosítékokat egyáltalán figyelembe lehet-e venni, illetve, hogy nem ütközik-e más alapelvekbe a biztosítékkal rendelkező hitelezők privilegizált kielégítése. A hitelezők egyenlőségének az elve alapján a biztosítékok elismerését és privilegizált szabályozását ugyanis el kellene utasítani.

A biztosítékkal – mindenekelőtt zálogjoggal – rendelkező hitelezők privilegizálása a felszámolási eljárásban ugyanakkor gazdasági szükségszerűség. Ha ugyanis a hitelbiztosítékokat a jogrendszer az adós fizetéseképtelensége során nem részesítené előnyben, az egész hitelélet összeomlana.⁸

A vázolt elvek közötti választást az határozza meg, hogy közgazdaságilag milyen célokat kell szem előtt tartani. Az egymással ütköző hitelezői érdekek jogi szabályozása során arra kell törekedni, hogy a biztosítéki célokat minél hatékonyabban le-

hessen kielégíteni. Az egyes szabályozási elvek közötti választás mellett befolyásolja egyrészt a kihelyezett hitel mértékét, másrészt a hitelezőnek az adós fizetéseképtelensége esetén tanúsított magatartását is.⁹

Az adós fizetéseképtelensége esetén a hitelező alapvetően kétféle magatartást tanúsíthat. Egyrészt dönthet az adós megszüntetése mellett, másrészt biztosíthatja az adós számára tevékenységének tovább folytatását is. Az adós megszüntetése mellett akkor dönt a hitelező, ha az adós által hasznosított erőforrások a jövőben az adós vállalkozáson kívül hatékonyabban kerülhetnek felhasználásra. A tevékenység tovább folytatása ezzel szemben akkor indokolható, ha ugyanezeknek az erőforrásoknak az adós vállalkozáson belüli hasznosítása továbbra is hatékonynak minősül. A hitelezői érdekek kiegyenlítésére irányuló szabályozási elvek közötti választás attól is függ, hogy az adós fizetéseképtelensége esetén az egyes hitelezők milyen döntést hoznak az adós sorsáról.¹⁰

A szabályozási alapelvek közötti választás ezen túlmenően hatással van a hitelszerződés közgazdasági értelemben vett hatékonyságára is. Egy hitelszerződés akkor hatékony, ha a kizárni szándékozott del-credere rizikó a kamatszintben tükröződik és az nem lesz áthárítva más hitelezőkre.¹¹ Ebből a szempontból pedig a biztosítékkal rendelkező hitelezők privilegizálása a legmegfelelőbb választás.

Mindezek alapján a jogrendszerek lehetővé teszik a hitelezők számára, hogy az általuk nyújtott hiteleket biztosítékokkal lássák el és ezek révén az adós fizetéseképtelensége esetén az adós vagyonából történő előnyös kielégítésre tartsanak igényt. A biztosítékok felhasználásával az adós jövőbeni hitelfelvételéből származó del-credere rizikó csökkenthető.¹²

A hitelek biztosítékokkal való ellátása mindazonáltal más lényeges következményekkel is jár a fizetéseképtelenségi eljárásokra nézve. Egy ilyen lényeges következmény, hogy felszámolási eljárás során a biztosítékokkal nem rendelkező hitelezők kielégítésére fordítható vagyon jelentős mértékben csökken. Ezen

8 Dorndorf, Eberhard: Kreditsicherungsrecht und Wirtschaftsordnung. C.F. Müller Verlag, Heidelberg, 1986, 6.

9 Schäfer/Ott: i.m. 591.

10 Schäfer/Ott: i.m. 591. Mindez elvezet a vállalatértékelés kérdéséhez, amelynek több modellje alakult ki.

11 Schäfer/Ott: i.m. 592.

12 Schäfer/Ott: i.m. 594.

➤ A zálogjogosultak helyzete a felszámolási eljárásban

hatások ellenére is igazolást nyert, hogy közgazdasági szempontból a biztosítékkal rendelkező hitelezők privilegizálása a felszámolási eljárás során indokolt.¹³

1. 3. Az anyagi jog és az eljárási jog összefüggései

Az előzőekből következően a felszámolási eljárás során a hitelbiztosítékok – elsősorban a zálogjog – kiemelkedő jelentőséggel bírnak. A zálogjog fogalmi elemét alkotó kielégítési elsőbbség a fizetéseképtelenségi eljárási szabályokban ölt testet. Valójában ugyanannak a társadalmi és gazdasági problémának két különböző aspektusáról van szó. Ebből következik az is, hogy az anyagi zálogjogi szabályozás nagyon szorosan kapcsolódik a fizetéseképtelenségi (eljárási) joghoz.

II. A hatályos magyar szabályozás

A kielégítési elsőbbség lényege, hogy a zálogjogosult az adós más hitelezőit megelőző sorrendben juthat hozzá követeléséhez: zálogjogát más követeléseket megelőző sorrendben gyakorolhatja. Ez a kielégítési elsőbbség ténylegesen az eljárási szabályokban ölt testet, vagyis a felszámolás és a bírósági végrehajtás során. A zálogjogosult hitelező zálogkötelezett felszámolása során elfoglalt helyzetének a jogi szabályozása azért bír kiemelkedő gazdasági jelentőséggel, mert alapvetően meghatározza a gazdaságban rendelkezésre álló hitel nagyságát és a hitelnyújtás-hitelfelvétel feltételeit is.

2. 1. Különböző szabályozási koncepciók

– A zálogtárgy kivétele a csődtömegből

A különböző jogrendszerek eltérően szabályozzák a zálogjogosult helyzetét a zálogkötelezett ellen indított felszámolási eljárás során. Alapvetően két megoldás alakult ki: a) az egyik rendszerben a zálogul lekötött vagyontárgy nem, csak a zálogjogosult kielégítése után fennmaradó hányad kerül be a felszámolási vagyomba; b) a másik megoldás az, hogy a zálogtárgy a felszámolási vagyon részét képezi, de a zálogjogosult bizonyos előnyöket élvez a többi hitelezőhöz képest.

A rendszerváltás utáni magyar csődjogi szabályozás szerint a zálogjoggal terhelt vagyontárgy bekerült a felszámolási vagyomba (csődtömegbe), a zálogjogosult hitelező pedig kedvezőbb besorolást kapott. A gyakorlatban azonban kiderült,

hogy ez nem mindig elégséges, ezért megfigyelhető, hogy a jogalkotó egyre kedvezőbb helyzetbe hozta a záloghitelezőt. Különösen igaz ez a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 2006. évi VI. törvénnyel történő módosítására – amely 2007. január 1-én lépett hatályba –, valamint a 2009. évi LI. törvénnyel történő Cstv. módosításra is.

Amennyiben a jogalkotó – adott esetben az új Ptk.-hoz kapcsolódóan – tovább akarja javítani a zálogjogosult hitelezők felszámolási eljáráson belüli pozícióját, már csak azt teheti, hogy a fenti a) megoldást választja, és a zálogjogosultak a felszámolási eljáráson kívül kapnak kielégítést. Ebben az esetben a zálogtárgy már nem képezné a felszámolási vagyon részét és csak az esetleges maradványösszeg kerülne a csődtömegbe.¹⁴ Ezt a megoldás a magyar jogtörténeti hagyományoktól sem lenne idegen, hiszen ezt követte az 1881. évi XVII. törvénycikkünk is.

2. 2. A hatályos szabályozás: a zálogjogosultak privilegizált helyzete

A hatályos szabályok szerint a zálogtárgy a felszámolási vagyon részét képezi, a Cstv. azonban a zálogjogosult hitelezőnek privilegizált helyzetet biztosít. A törvény a csődtömegben belül elkülöníti a zálogjogosult hitelezők kielégítését biztosító vagyontárgyakat. Ezek a vagyontárgyak kvázi alvagyongként funkcionálnak.¹⁵

Ennek alapját a Cstv. 49/D. § (1) bekezdése jelenti. Eszerint, ha a zálogjog a felszámolás kezdő időpontja előtt keletkezett, a felszámoló a zálogtárgy értékesítése során befolyt vételárból kizárólag a zálogtárgy megőrzésének, állagmegóvásának, értékesítésének költségeit, valamint a nettó vételár 5%-ának megfelelő mértékű felszámolói díjat vonhatja le, a fennmaradó összeget pedig haladéktalanul az értékesített zálogtárgyat terhelő, zálogjoggal biztosított követelés kielégítésére köteles fordítani. Több jogosult esetén a Ptk. 256. § (1) bekezdésében

¹³ Schäfer/Ott: i.m. 602.

¹⁴ Juhász László: A zálogjogosult hitelező kielégítésének néhány kérdése a felszámolási eljárásban I. Gazdaság és Jog, 2010/4. sz. 10.

¹⁵ Juhász: i.m. 14.

meghatározott kielégítési sorrendet kell figyelembe venni. Ha a zálogtárgy követelés, akkor a követelés behajtásából származó bevételből a behajtás költségeit is levonhatja a felszámoló. Ilyen esetben felszámolói díjként a követelés behajtásából származó bevétel 5%-a illeti meg a felszámolót.

A Cstv. 49/D. § (3) bekezdése szerint a zálogjoggal biztosított követelésekkel azonos elbírálás alá esik az a követelés, amely kizárólag a zálogtárgyból történő kielégítés tűrésére irányul (dologi kötelezettség, önálló zálogjog), valamint az a követelés is, amelynek végrehajtására az ingóságot lefoglalták, illetve a végrehajtási jogot a felszámolás kezdő időpontjáig bejegyezték. Ez utóbbi követeléseknek a kielégítési sorrendben elfoglalt helyét az ingóság lefoglalásának időpontja, illetőleg a végrehajtási jog bejegyzésének időpontja szerint kell megállapítani.

A Cstv. 49/D. § (6) bekezdése alapján az előző bekezdések szerinti követelések ki nem egyenlített részének kielégítése, valamint a vételárból a zálogjoggal biztosított követelések kielégítése után fennmaradó összeg felosztása tekintetében a felszámolás körébe tartozó vagyonból történő kielégítés szabályai az irányadók (Cstv. 57-58. §).

A Cstv. 49/D. § alapján – 2007. január 1-e után – a zálogjoggal rendelkező hitelezők pozíciója a felszámolási eljárásban rendkívüli mértékben megerősödött. Az új szabályozás azonban elkülönítette egymástól a vagyont terhelő zálogjoggal és az egyéb zálogjoggal biztosított követeléseket. A Cstv. 49/D. § (2) bekezdése szerint ugyanis vagyont terhelő zálogjog esetében – a fentiekől eltérően – a felszámoló a zálogtárgy értékesítése során befolyt és az értékesítés költségeivel csökkentett vételár 50%-át kizárólag az értékesített zálogtárgyat terhelő zálogjoggal biztosított követelések kielégítésére fordíthatja a biztosított követelés erejéig, ha a zálogjog a felszámolás kezdő időpontja előtt keletkezett. A fennmaradó 50% erejéig azonban a vagyont terhelő zálogjog jogosultjának be kell lépnie a többi hitelező közé, amelynek következtében csak a Cstv. 57. § (1) bekezdésének *b)* pontja alapján és sorrendben kaphat kielégítést. Fontos azonban kiemelni, hogy akkor is a *b)* pontba kell besorolni a követelést, ha a zálogjogosult nem tett átalakító nyilatkozatot. A követelés ugyanis ebben az esetben is (vagyont terhelő) zálogjoggal biztosított, így a *b)* pont szerinti besorolásnak nincs akadálya.

2. 3. A 2009. évi Cstv. novella

A 2007. január 1-e után hatályba lépett szabályozáshoz kapcsolódóan vitássá vált, hogy a zálogjoggal biztosított követelést egyáltalán a felszámolási eljárásban be kell-e jelenteni, kell-e nyilvántartásba vételi díjat fizetni, illetve, hogy van-e jelentősége annak, hogy határidőben, vagy határidőn túl jelentette be a követelését a zálogjogos hitelező. Vitatottá vált az is, hogy hová kell besorolni a nem vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követeléseket. Ezzel kapcsolatban a bírói gyakorlatban két megoldás alakult ki.

Az egyik szerint a Cstv. 49/D. §-a nem besorolási, hanem kielégítési kategória. Ennek alapján a zálogjoggal biztosított követeléseket vagy egyáltalán nem, vagy az általános szabályok szerint, a Cstv. 57. § (1) bekezdése alapján, általában annak *f)* pontjába, a késedelmi kamatot pedig a *g)* pontba kell besorolni. Az 57. § (1) bekezdés *b)* pontjába csak a vagyont terhelő zálogjog sorolható be. A vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelés besorolását illetően is két megközelítés alakult ki. Az egyik szerint azt azonnal a *b)* pontba kell besorolni, a másik nézet szerint azonban csak a vagyon értékesítését követően, a ki nem elégített összeget lehet ebbe a kategóriába besorolni. A 2007. január 1-én hatályba lépett szabályozás alapján az is kérdésessé vált, hogy a vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelést azonnal a Cstv. 57. § (1) bekezdésének *b)* pontjába kell-e besorolni, vagy csak a vagyontárgy értékesítése esetén ki nem elégített követelés összegére vonatkozik ez a besorolás. A másik álláspont szerint a Cstv. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést az általános zálogjogos hitelező követelésének besorolására vonatkozóan, így ezeket a követeléseket külön kategóriaként, a 49/D. § szerint kell nyilvántartani, illetve besorolni.¹⁶

A 2007. január 1-e után a gyakorlatban felmerült kérdésekre a jogalkotó a 2009. évi LI. törvénnyel próbált meg választ adni. Ennek megfelelően egyértelművé vált, hogy a zálogjogosult hitelező kielégítésének a feltétele egyrészt a követelés bejelentése, másrészt a regisztrációs díj befizetése. Ennek megfelelően a zálogjogosultnak a Cstv. 46. § (7) bekezdésében meghatározott befizetési kötelezettséget teljesítenie kell. Eszerint a felszámoló a zálogjogosult követelését csak akkor veszi nyil-

¹⁶ Juhász László: A zálogjogosult hitelező kielégítésének néhány kérdése a felszámolási eljárásban II. Gazdaság és Jog, 2010/6. sz. 9.

➤ A zálogjogosultak helyzete a felszámolási eljárásban

vántartásba, ha a zálogjogosult hitelező követelése 1%-át, de legalább 5000 forintot és legfeljebb 200 000 forintot a felszámolást elrendelő bíróság Gazdasági Hivatala által kezelt elkülönített számlára befizeti, és ezt a felszámolónak igazolja. Ezek a rendelkezések az önálló zálogjog jogosultjára is irányadóak. Amennyiben a zálogjog nem a felszámolás kezdő időpontja előtt keletkezett, a felszámoló a bejelentett hitelezői igény Cstv. 49/D. § szerinti privilegizált besorolását elutasítja. A vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelés hitelezőjére irányadó eltérő szabályokra már utaltunk.

2. 4. A zálogjogosult igénybejelentési kötelezettsége

A hatályos szabályok alapján nem vitatható, hogy a zálogjogosultnak a zálogkötelezett ellen indított felszámolási eljárásba be kell jelentkeznie. Ez a feltétele annak, hogy a felszámolási eljárásban hitelezőként részt vehessenek, ehhez pedig meg kell fizetnie a nyilvántartásba vételi díjat. Ellenkező esetben a zálogjogosult nem válik a felszámolási eljárás szempontjából bejelentett hitelezővé és nem lesz jogosult követelése kielégítésére. Az a zálogjogosult, aki nem jelentkezik be a felszámolási eljárásba, követelését és az azt biztosító zálogjogát is elveszti. Annak érdekében, hogy a felszámoló meg tudja határozni, hogy a zálogtárgy értékesítéséből befolyt vételárból mely zálogjogosultak követelését kell kielégíteni, minden egyes zálogtárgyra vonatkozóan egy külön hitelezői listát kell készítenie. A Cstv. 46. § (5) bekezdésének előírása szerint a felszámoló külön nyilvántartásba veszi a 40 napon belül, illetve a 40 napon túl történt hitelezői igénybejelentéseket. Ennek megfelelően a zálogjogosultakat két csoportba sorolja:

- a) a határidőben (40 napon belül) bejelentett zálogjoggal biztosított hitelezők, illetve
- b) a határidőn túl (40 napon túl, de 180 napon belül) bejelentett zálogjoggal biztosított hitelezők.

A Cstv. 28. § (1) bekezdésének f) pontja alapján a zálogjogosult hitelezőknek a felszámolást elrendelő végzés közzétételétől számított 40 napon belül ismert követeléseiket a felszámolónak be kell jelenteniük. Csak annak a zálogjogosult hitelezőnek a követelését lehet privilegizáltan kielégíteni, aki ennek a 40 napos bejelentési határidőnek eleget tesz. Ennek hiányában – a Cstv. 37. § (1) bekezdése alapján – az adóssal szemben fennálló olyan követeléseket, amelyeket a felszámolási

közzétételétől számított 40 napon túl, de 180 napon belül jelentettek be, a felszámoló nyilvántartásba veszi, de csak akkor teljesíti, ha a Cstv. 57. § (1) bekezdésében felsorolt tartozások kiegyenlítése után van rá vagyoni fedezet. A Cstv. 37. § (3) bekezdése szerint a fenti 180 napos határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.

Ha tehát a zálogjogosult a követelését 40 napon belül bejelenti, a felszámoló a bejelentést követően intézkedik a követelés privilegizált kielégítéséről a Cstv. 49/D. §-ában foglaltak szerint. Ha azonban a zálogjogosult a követelését 40 napon belül nem jelenti be, ez nem akadály a zálogtárgy értékesítésének, de a vételárat elkülönítetten kell kezelni, és a zálogjogosultat csak akkor lehet kielégíteni, ha a Cstv. 57. § (1) bekezdésében felsorolt tartozások kiegyenlítése után van rá vagyoni fedezet. A Cstv. idézett rendelkezései szerint elsődlegesen azok a hitelezők juthatnak követelésükhöz, akik igénybejelentésüket a felszámolási eljárás Céglönyben történő közzétételét követő 40 napon belül a felszámolónak bejelentették. A 40 napon túl bejelentett hitelezői igények kielégítésére csak abban az esetben kerülhet sor, ha a 40 napon belül bejelentett hitelezői igények teljes mértékben kielégítést nyertek, és még ezek után is maradt vagyoni fedezet. A zálogjogosult hitelezők privilegizált kielégítésére vonatkozó szabályok tehát nem érintik azt a Cstv. 37. § (1) bekezdésében foglalt kötelező előírást, miszerint a 40 napos határidőn túl (de még 180 napon belül) bejelentett hitelezői igény kielégítésére csak akkor kerülhet sor, ha a 40 napos határidőn belül bejelentett hitelezői igények már teljes mértékben kielégítést nyertek, és még maradt erre fordítható vagyoni fedezet.

A fentiek alapján a zálogjoggal biztosított követeléseknek a Cstv. 49/D. § (1) bekezdése szerinti nyilvántartásba vételére és kielégítésére a Cstv. általános szabályai az irányadóak. Ez azt jelenti, hogy a zálogjoggal terhelt vagyontárgy is a felszámolási vagyon része, ennek alapján pedig a zálogjoggal biztosított követeléseket is be kell jelenteni a felszámolónak, és privilegizált kielégítésükre csak akkor kerülhet sor, ha a bejelentés határidőben történt. A zálogjoggal biztosított követelések felszámolási eljárás kívüli kielégítésére a Cstv. szerint nincs lehetőség, és a 40 napos határidőn túl bejelentett zálogjoggal biztosított követelések nem előzhetik meg a határidőn belül bejelentett egyéb igényeket.

Mindez természetesen érinti a zálogjog abszolút hatályát és dologi biztosítéki jellegét, azonban szervesen illeszkedik a Cstv. rendszerébe, amely azt az alapelvet követi, hogy a hitelezői követelés nyilvántartásba vételére hitelezői igénybejelentés, illetőleg regisztrációs díj fizetésének hiányában nem kerülhet sor. A határidőben bejelentetett és nyilvántartásba vett hitelezői igények között első helyre kerültek a zálogjoggal biztosított követelések. A Cstv. azonban még a zálogjoggal biztosított követelésekkel rendelkező hitelezők esetén sem töri át azt a szabályt, hogy a felszámolási eljárásba késedelmesen bejelentkező hitelezők nem változtathatják meg a hitelezői igénybejelentés rendjét, és a 40 napos határidőt betartó, nyilvántartásba vett igényrel rendelkező hitelezők kielégítési rangsorát.

2. 5. A zálogtárgy értékesítése során befolyt vételár

A zálogtárgy értékesítése során befolyt vételárból először a határidőben bejelentkezett hitelezőket kell kielégíteni – zálogjoguk keletkezésének a sorrendjében –, majd ezt követően a határidőn túl bejelentkezett zálogjogosultakat, ugyancsak zálogjoguk keletkezésének sorrendjében. A Ptk. 256. § (1) bekezdésében foglalt kielégítési sorrend tehát csak az egyes hitelezői csoportokon belül értelmezhető.

Ez azt jelenti, hogy ha egy ingatlant öt jelzálogjog terhel és csak a 3. és a 4. helyen bejegyzett zálogjogosult jelentkezett be határidőben, a 2. és az 5. határidőn túl, akkor a befolyt vételárból először a 3., majd a 4. helyi zálogjogosultat kell kifizetni. Ezt követően fizeti ki a felszámoló a határidőn túl jelentkezett 2., majd az 5. helyi zálogjogosultat. Az esetlegesen fennmaradó összeget a felszámoló felhasználhatja a felszámolási költségek kiegyenlítésére, illetve a Cstv. 57. § (1) bekezdésében írt sorrend alapján a többi hitelező kifizetésére. Ha az 1. helyen bejegyzett zálogjogosult az 1 éves jogvesztő határidőn belül nem jelentkezett be, akkor követelését elvesztette és annak megszűnése miatt az azt biztosító zálogjog is megszűnt.¹⁷

A zálogjogosultak kielégítése során a felszámolónak figyelemmel kell lennie arra, hogy a zálogjogosult ne legyen az adós vezető tisztségviselője, vezető állású munkavállalója, vagy azok közeli hozzátartozója, illetve élettársa, valamint az adós többségi befolyása alatt álló gazdálkodó szervezet. Ugyancsak nem kaphat más hitelezőket megelőzően kielégítést a zálogjogo-

sult, ha az adós többségi befolyással rendelkező tagja (részvényes), és a zálogjoggal biztosított követelés a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően keletkezett. Ez utóbbi esetben tehát jelentősége van a zálogjoggal biztosított követelés keletkezése időpontjának is. Amennyiben ezek a feltételek fennállnak, akkor a hitelező követelése nem minősül a Cstv. 49/D. § alapján privilegizált követelésnek, hanem a Cstv. 57. § (1) bekezdés h) pontjába sorolandó. Azt azonban ki kell emelni, hogy ha a zálogjogosult az adós többségi befolyással rendelkező tagja (részvényese), de a zálogjoggal biztosított követelés – és ennek alapján a zálogjog is – a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése előtt keletkezett, akkor ezt a hitelezőt privilegizált zálogjogosult hitelezőként kell besorolni.¹⁸

Előfordulhat, hogy a zálogtárgy értékesítése során nem folyik be annak a követelésnek a teljes összege, amelyet a zálogjog biztosított. Ilyen esetben kérdéses lehet, hogy a követelés fennmaradó részét hogyan kell besorolni. A megfelelő megoldásnak az tekinthető, ha a zálogtárgy értékesítéséig a zálogjoggal biztosított követelések a Cstv. 49/D. § alapján kerülnek besorolásra, nyilvántartásba vételre. A zálogtárgy értékesítése után a nem vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelés fennmaradó rész a Cstv. 57. § (1) bekezdésének megfelelően, általában az f) pont szerint – a késedelmi kamat azonban a g) pont szerint – kerül besorolásra. A vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelésre ettől eltérő szabályok vonatkoznak, mert ebben az esetben a Cstv. 49/D. § alapján csak a követelés 50%-a erejéig lehet a zálogjogosultat kielégíteni, a fennmaradó rész erejéig pedig a követelést a Cstv. 57. § (1) bekezdésének b) pontjába kell besorolni. ➤

¹⁷ Csőke Andrea: Fizetéseképtelenségi jog. Budapest: ELTE Jogi Továbbképző Intézet, 2008, 76.

¹⁸ Juhász: i.m. 11.